

ПРОБЛЕМА СІМ'Ї В СОЦІАЛЬНІЙ ДОКТРИНІ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

У статті висвітлено основні етапи розвитку та положення соціальної доктрини католицької церкви від початку її формування до сьогодення. Охарактеризовано поняття сім'ї та її значення у соціальній доктрині католицької церкви.

Ключові слова: церква, католицизм, соціальна доктрина, шлюб, сім'я.

На сучасному етапі розвитку суспільства, коли демографи, соціологи, психологи відмічають занепад інституту шлюбу та сім'ї як соціальних інститутів і духовних явищ взагалі, актуальним є філософсько-релігієзнавче осмислення цих понять. Однією з причин, яка визначає міцність шлюбу, на думку психологів, є релігійність населення, оскільки церква наполягає на нерозривності та міцності шлюбу. Дослідивши праці теологів, богословів, ознайомившись з соціальними доктринами і концепціями християнства, ми зможемо актуалізувати ті аспекти, які першопочатково закладались в феномени шлюбу та сім'ї, з'ясувати їх функції та призначення.

Метою даної статті в цьому контексті є визначення сутності і значення сім'ї в соціальній доктрині Католицької Церкви.

Сім'я є складним соціокультурним явищем. Вона поєднує у собі практично всі аспекти людської життєдіяльності і виходить на всі рівні соціальної практики: від індивідуального до суспільно-історичного, від матеріального до духовного.

Сім'я – це важлива складова як суспільства, так і індивідуально-духовних потреб кожної людини. Християнське бачення є засобом для відновлення і збереження її в цілісній і духовно сталій формі. Католицизм має своє, дещо відмінне, бачення сім'ї та її ролі у суспільстві, що сформувалося в процесі розвитку соціальної доктрини католицької Церкви.

Термін «соціальна доктрина» з'явився у часи Папи Пія XI (1857–1939 рр.), він визначає доктринальний корпус щодо суспільних питань. Почи-

наючи від енцикліки Папи Лева XIII (1878–1903 pp.) «*Regum novarum*» («Нові речі») 1891 р., він поглиблюється церквою через Учительство римських понтифіків, а також єпископів, що перебувають в єдності з ними.

Інтерес церкви до соціальних тем не починається, звичайно, з цієї енцикліки, оскільки церква ніколи не оминала суспільство своєю увагою, однак досить довгий час мала монополію на духовне життя суспільства і тому не потребувала особливої соціальної доктрини. З появою буржуазних суспільних відносин Католицька Церква пройшла складний шлях відходу від союзу з феодално-аристократичними верствами й адаптації до нових соціально-історичних умов, і саме енцикліка «*Regum novarum*» знаменує початок нового шляху.

З кінця XIX століття формується суспільно-політична доктрина церкви як позитивна програма щодо певного суспільного ладу. Вперше, хоча й далеко не в систематизованій формі, її було репрезентовано у вже згадуваній енцикліці Лева XIII «*Regum novarum*». У ній знайшло відображення так зване «соціальне питання», породжене погіршенням становища робітничого класу в період розвитку капіталізму та вільної конкуренції. Виступаючи проти передбачуваного соціалістами вирішення робітничого питання, передусім проти усупільнення приватної власності й класової боротьби, понтифік вбачав вихід із ситуації, що склалася в суспільстві, у взаємодії трьох сторін: по-перше, самих робітників, природним правом яких є право на створення об'єднань, які мають стати дієвою формою самопомоги трудящих; по-друге, держави, яка має вживати заходів на захист робітників та їхніх сімей; і, по-третє, церкви, оскількивилікувати світ можна, на думку Лева XIII, лише через визнання морального авторитету «намісника Христового». Енцикліка «*Regum novarum*» належить до найбільш відомих документів Ватикану, на її положення посилалися усі наступні після Левом XIII глави Католицької Церкви.

Другий етап еволюції доктрини пов'язаний з перебуванням на папському престолі Пія XI (1922–1939 pp.) та Пія XII (1939–1958 pp.). Пій XI присвятив свій понтифікат двом основним проблемам – формуванню ідеального прикладу так званого християнського суспільного порядку за аналогією з середньовіччям та боротьбі проти «післяхристиянських ідеологій» – фашизму і комунізму. В енцикліці «*Quadragesimo anno*» («Сороковий рік»), опублікованій в

1931 р. і присвяченій сорокаріччю виходу першої соціальної енцикліки «*Regum novarum*», Пій XI аналізує становище в сучасному йому світі. Критикуючи капіталізм і засуджуючи будь-які форми соціалізму, він пропонує в якості нового типу суспільного устрою корпоративну систему суспільних відносин. Суть її полягає в об'єднанні робітників і роботодавців за ознакою їхньої належності до певної професії.

У ході розкриття основної теми енцикліки Папа розвивав також проблему індивідуального й суспільного значення приватної власності, визначаючи межі втручання держави у використання останньої й обмежуючи діяльність державної влади принципом субсидіарності. В 1937 р. вийшли у світ дві енцикліки Пія XI. У першій, що мала назву «*Mit brennender Sorge*» («З величезною стурбованістю»), понтифік висловив свої заперечення проти німецького націонал-соціалізму. Друга енцикліка «*Divini Redemptoris*» («Божественний відкупник») була спрямована проти комуністичної ідеології.

У центрі уваги Пія XII, як і його попередника, була відбудова культурної й духовної основи суспільства в християнських традиціях. Звертаючи у своїх посланнях і виступах увагу на необхідність мирного співіснування народів та міжнародне співробітництво, Папа не переставав закликати до економічного, політичного й культурного об'єднання розколотої Європи на засадах християнства. Лише християнська традиція могла б, на думку Папи, сприяти розвитку й допомогла би уникнути небезпеки занепаду культури, який знайшов свій вияв передусім у появі й поширенні філософських концепцій, що відкидають християнство, й такому переході суспільства на індустріальний щабель розвитку, коли починають переважати економічні й технічні фактори над людськими, духовними цінностями, коли «бути» перетворюється на «мати». На відміну від «стриманого нейтралітету» Лева XIII, Папа Пій XII виступає за справжній нейтралітет Церкви щодо демократії в державі. Понтифікатом Пія XII закінчується другий етап еволюції соціальної доктрини Католицької Церкви.

Справжній поворот у бік сучасного світу і справді позитивний підхід Церкви до демократії настали за часів Папи Іоанна XXIII (1958–1963 рр.), з приходом на папський престол якого починається третій етап в еволюції доктрини – етап, ознаменований церковним аджорнаменто (оновленням) як реакцією

на соціальну й віроповчальну кризу католицизму, сутність якої полягала в загостренні суперечностей між традиціями, нормами й критеріями минулого, старою організацією й структурою церкви, з одного боку, і новими умовами її існування в сучасному світі, з іншого.

Новаторські погляди Іоанна ХХІІІ найбільш яскраво виражені в енцикліках «*Mater et magistra*» («Мати і вчителька») 1961 р., «*Pacem in terris*» («Мир на землі») 1963 р. Об'єднувальними для обидвох послань були зростаюча прірва між багатими й бідними країнами та необхідність збереження миру на землі. Папа закликав християн і всіх людей доброї волі до співпраці й утворення місцевих, національних та світових організацій, першочерговим завданням яких був би нагляд за дотриманням справедливості у світі, за дотриманням поваги до гідності людини. Чи не найбільшою заслугою Папи Іоанна ХХІІІ вважається скликання Другого Ватиканського Собору (1962–1965 рр.), проведення якого стало переламним моментом для розвитку соціального вчення Католицької Церкви. Цей екуменічний собор – другий, що відбувався у Ватикані, – був скликаний у 1959 р. енциклікою «*Ad Petri Cathedram*» («До кафедри Петра»). Ідеї Папи Іоанна ХХІІІ щодо нового ставлення до сучасного світу, зафіксовані в енцикліках, були глибоко опрацьовані та розповсюджені на Соборі. Чільне місце у ній посідають Пастирська Конституція про Церкву, зараз «*Gaudium et spes*» («Віра і надія») та декларація про свободу релігії «*Dignitatis humanae*» («Людська гідність»). Собор не тільки підкреслює загальну рівність всіх людей, але водночас домагається, щоб цей основний демократичний принцип був дедалі більш закріплений. Рівності громадян перед законом надається таке привілейоване місце, що її заборонено порушити навіть під релігійним приводом.

На початку 70-х років ХХ ст. в атмосфері неспокою і великих ідеологічних конфліктів Папа Павло VI звертається до соціального вчення Папи Лева ХІІІ, оновлюючи його, видає до вісімдесятої річниці «*Regnum novarum*» апостольський лист «*Octogesima adveniens*» 1971 р., у якому розмірковує над складними умовами постіндустріального суспільства, наголошуючи на нездатності ідеологій дати відповіді на такі питання, як урбанізація, умови життя молоді, становище жінок, безробіття, дискримінація, еміграція, демографічний спад,

вплив засобів соціальної комунікації, екологічні проблеми. Папа характеризує поширені у світі матеріалістичні теорії, передусім марксизм, які ведуть до втрати людяності, до відчуження людини від самої себе, й доводить, що дійсний гуманізм не може існувати без Христа. Пропонуючи пояснення значимості соціального вчення церкви, Павло VI вказував на його, а отже, і всієї соціальної дійсності, головну мету – загальне благо, підкреслюючи важливість відповідальної участі всіх людей у її досягненні.

З понтифікатом Іоанна Павла II (1978–2005 рр.) пов'язаний четвертий етап у розвитку соціальної доктрини Католицької Церкви. Треба сказати, що за час перебування на папському престолі Іоаннові Павлу II вдалося не лише зміцнити доктринальну дисципліну й сформулювати цілісну соціальну науку, а й значно піднести авторитет Католицької Церкви.

Свою першу енцикліку «*Redemptor hominis*» («Спокутувач людини») 1979 р. Іоанн Павло II присвятив головним чином питанням теологічного характеру. Новий теологічний підхід дав можливість папі говорити про «реальну», «конкретну», «історичну» особистість, про її життя у світі, де переважають матеріалістичні й утилітарні ідеології, де техніка превалює над етикою, де немає поваги до свободи та гідності людини. Єдиний шлях до мирного й справедливого в соціальному й міжнародному плані суспільства визначається понтифіком через визнання християнських цінностей та дотримання прав людини.

З нагоди дев'яностої річниці «*Regum novarum*» у 1981 р. вийшла у світ енцикліка Іоанна Павла II «*Laborem Exercens*» («Здійснюючи працю»). У ній вперше за всю історію офіційного соціального вчення церкви ґрунтовно проаналізовано проблему праці й людини праці. Також вперше було наголошено, що «людська праця є ключем до соціального питання в цілому». Ідея солідарного розвитку людства в дусі миру й справедливості знайшла відображення в написаній у 1987 р. енцикліці «*Sollicitudo Rei Socialis*» («Гурбота про соціальні справи»). Приурочивши її до 20-ї річниці соціального документу Павла VI «*Populorum progressio*», понтифік зосередив увагу на проблемі країн третього світу, становлення яких викликає тривогу.

У численних виступах й зверненнях понтифіка можна побачити, що він продовжує лінію свого попередника в програмі «євангелізації світу», створен-

ні «цивілізації любові». Ключове місце в цій програмі належить ідеї створення об'єднаної Європи на засадах християнських цінностей і принципів. Своє бачення минулого, сучасного й майбутнього Європи Іоанн Павло II узагальнено виклав в енцикліці «*Slavorum apostoli*» («Апостоли слов'ян») (1985 р.), присвяченій тисячоліттю введення християнства серед східних слов'ян.

Енцикліка «*Centesimus Annus*» («Сотий рік») 1991 р. була написана з нагоди століття першого окружного послання Лева XIII «*Regum novarum*», отже, століття офіційного соціального вчення Католицької Церкви. Вона з'явилася в період істотних змін у світі, пов'язаних передусім з крахом соціалістичної системи, глибокими перетвореннями в політичних, економічних і соціальних структурах та взаєминах сучасних держав.

Нарешті, енцикліка Іоанна Павла II «*Veritatis splendor*» («Сяяння істини»), написана у 1993 р., присвячена головним чином філософсько-теологічному аналізу проблем свободи й моральності людини. Але і тут Папа не забуває згадати про роль заснованих на християнських цінностях норм поведінки людей у всіх галузях життя, про дотримання етичних норм у підході поновлення політичного, соціально-економічного та культурного життя держав, що позбулися тоталітаризму.

Цікавим, на нашу думку, є розуміння духовного і соціального явища подружжя та родини у поглядах Папи Іоанна Павла II. Родина засновується на вільному виборі наречених поєднатися у шлюбі, на повазі до значення і цінності цього інституту, який залежить не від людини, а від самого Бога: «Цей священний зв'язок, яким поєднуються задля подружжя, дітей і всього суспільства, не залежить лише від людської волі. Бо Сам Бог – Творець подружжя. Він обдаровує його різними благами і цілями». Отже, інститут подружжя – «глибока душевна спільнота життя і любові [...], яку заклав Творець і наділив її власними законами» – не постає в результаті людських домовленостей чи правових норм, а набуває своєї непохитності завдяки Божому задуму. Характерні риси подружжя: повнота, з якою чоловік і жінка віддають себе один одному в усіх своїх фізичних і духовних проявах; єдність, яка робить їх «одним тілом», непорушність і вірність, що їх вимагає цілковита взаємна самовіддача; плідність, до якої подружжя природно відкрите [1; Бут. 2:24].

На думку Іоанна Павла II, подружня любов за своєю природою відкрита до продовження людського роду. Гідність людини, покликаної проголошувати доброту та плідність, що походить від Бога, найбільше проявляється у завданні народжувати дітей. Народження дітей – це вираз суспільної суб'єктивності родини. Воно надає динаміки любові і солідарності поколінь, динаміки, яка становить підґрунтя суспільства.

«Об'єктивна» сутність подружжя полягає в тому, що воно створюється задля народження і виховання дітей. Подружній союз надає повноти життю, коли людина щиро віддає себе в дар, плодом якого є діти; вони, в свою чергу, стають даром для батьків, усієї родини й усього суспільства. Незважаючи на це, мета подружжя не зводиться виключно до народження дітей.

Подружжя як таїнство – це завіт між чоловіком і жінкою. Таїнство подружжя охоплює всі аспекти подружньої любові і «наділяє християнські подружні пари та християнських батьків силою і вірністю, аби вони відповідали власному покликанню мирян, тобто «шукали царство Боже, займаючись земними справами і впорядковуючи їх згідно з Божим задумом». Християнська родина, глибоко пов'язана з Церквою у таїнстві, яке робить її «домашньою» чи «маленькою Церквою», покликана «бути для світу знаком єдності, виконуючи таким чином свою пророчу роль і провіщаючи Царство і мир Христа, до яких прямує всесвіт».

Родина, заснована на шлюбі, – це справжній храм життя, «місце, де Божий дар життя може бути належно прийнятий і захищений від багатьох небезпек, де він може розвиватися так, як належить зростати людині» [2, с. 156]. Роль родини вирішальна та незмінна в сприянні і побудові культури життя, на противагу «поширенню руйнівної анти-цивілізації, існування якої підтверджують чисельні сучасні тенденції та обставини» [2, с. 170].

Родина надзвичайно важлива для людської особи. Саме в цій колісці життя і любові народжуються і ростуть люди. З зачаттям дитини суспільство отримує в дар нову особу, яка покликана «з найглибших глибин свого існування до співпричетності з іншими і до дарування себе іншим». Отже, в родині взаємне дарування чоловіка і жінки, поєднаних у шлюбі, творить життєве середовище, в якому діти «розвивають свої здібності, усвідомлюють власну гідність і готуються до зустрічі зі своєю неповторною долею» [2, с. 172].

В атмосфері справжньої любові, яка єднає членів родини, людина в своїй цілісності здобуває визнання і вчиться відповідальності. «Перша і основоположна структура «екології людини» – це сім'я, де людина отримує перші і визначальні поняття про істину та благо, дізнається, що означає любити і бути любленим, а відтак, що насправді значить бути особою» [2, с. 175]. Обов'язки членів родини не визначаються договором, а походять із самої її суті: родина заснована на непорушному шлюбному завіті і сталій системі відносин, яка виникає із народженням чи всиновленням дітей.

Отже, родина у вченні Іоанна Павла II виступає як первинний і життєдайний осередок суспільства, котрий здатний підтримувати в людині особисте достоїнство, збагачувати її гуманізмом і включити всю її неповторність і особливість в соціальну структуру суспільства. Тож родина не лише закладає основу формування людини, її особистості, але і готує її до залучення в життя інших співтовариств.

Піднімаючи питання теології шлюбу, Іоанн Павло II показує, в чому полягає любов подружжя у різних її аспектах. Від фізичного її аспекту він переходить до обговорення аспекту духовного, до аналізу природи любові як повної взаємної відданості подружжя, яка веде до єднання. Це єднання є образом любові Бога до людини, виконанням замислу Бога-Творця і виразом причетності до тієї любові між Богом та людьми, яка «знаходить своє кінцеве втілення в Ісусі Христі – Нареченому, котрий полюбив людство і віддає Себе йому як Спаситель, об'єднуючи його в Своєму тілі». Папа підкреслює, що шлюб за своїм характером є таїнством, а дитина – найцінніший дар подружжя, міцний знак любові і її відображення.

Сім'ю Іоанн Павло II визначає як спільність, показуючи всю сукупність міжособистісних відношень, які формують «єднання молодят, материнство і батьківство, відносини батьків та дітей, взаємовідносини братів та сестер: через це відношення кожна особистість входить в «людську сім'ю народів» і в «сім'ю Божу», якою є Церква». Апостольське повчання Папи Івана Павла II «*Familiaris consortio*» («Єднання сім'ї») 1981 р. дає широкий аналіз різних аспектів «сімейної співпричетності», все більш детально розкриваючи значення сім'ї в житті окремих її членів, а також в житті і діяльності різних груп, співтовариств, всієї «людської сім'ї народів», з однієї сторони, і Церкви як «Божої сім'ї» – з іншої [4, с. 235].

Задачі сім'ї не вичерпуються народженням нащадків та вихованням – сім'я може служити суспільству, здійснюючи благодійну діяльність, створюючи традиційний устрій спільного життя і культуру людських взаємовідносин, гостинності і взаємодопомоги, вона може йти навіть на «політичне втручання», добиваючись, щоб юридичні права і державні інститути сприяли сім'ї у виконанні її основних задач.

Захищаючи права сім'ї, Папа підкреслює, що від реалізації цих прав залежить, з однієї сторони, реалізація прав людини, оскільки стан прав людини безпосередньо відбивається на стані сім'ї, а з іншої – від цього залежить все оновлення соціального життя на всіх його рівнях; від цього залежить, нарешті, і весь міжнародний порядок, а значить і мир на землі.

Значне місце Папа приділяв питанню про роль християнської сім'ї в Церкві. Сім'я органічно вписалась в таємницю Церкви і стала учасницею спасительної місії Церкви. Іоанн Павло II детально аналізує потрійну спасительну функцію сім'ї в Церкві.

Сім'я – хранителька віри, вона сповідує віру і проповідує її, передаючи іншим, одночасно вона живе з цією вірою щодня. Крім того, сім'я бере участь у діалозі з Богом: враховуючи священний характер таїнства шлюбу, а також таїнства інших виявів культу, які мають місце в сім'ї, вона стає засобом отримання святості всіх її членів і домашнім святилищем, осередком релігійного культу, поклоніння Богу. І нарешті саме сім'я реалізує задачу служіння людині, адже це те місце, де людина вчиться бачити Бога в своєму ближньому і жертвувати собою заради нього.

«*Familiaris consortio*» – це в першу чергу пасторський документ. Але, тим не менш, він по-новому показує місце сім'ї в сучасному суспільстві, і головне – її значення для всього соціального та політичного життя. Іоанн Павло II вважає, що будівництво міцного світу повинне починатися з самої основи і успіх в цій справі залежить від оновлення людських сердець [4, с. 93].

Аналіз поданих документів досить коротко окреслює розвиток соціальної доктрини Католицької Церкви та місця сім'ї в ній від самого початку її формування і до сьогодні.

Сучасна соціальна доктрина Католицької Церкви пов'язана з іменем Папи Бенедикта XVI, який у своєму першому програмному посланні «*Deus caritas*

est» («Бог є любов») 2005 р., робота над яким була розпочата ще його попередником, Папою Іоанном Павлом ІІ, продовжуючи лінію Папи-слов'янина, торкається питань милосердя та добротності, розглядаючи всю діяльність церкви як вияв любові до людини. В такому ж дусі християнської антропології Папа розглядає питання справедливості як виміру політичного життя суспільства, наголошуючи на тому, що Церква не намагається брати участь у політичній боротьбі, але і не може лишатися осторонь страждань, зумовлених несправедливістю, а тому визначає особливий підхід до цього питання.

Перша частина цієї енцикліки присвячена проблемі любові. У ній понтифік міркує про відмінності між еротичною любов'ю між чоловіком і жінкою та ідеалізованою безкорисливою любов'ю. Тема другої частини енцикліки – роль Церкви, яка демонструє через милосердя свою любов до людства.

7 липня 2009 р. у Ватиканському прес-центрі відбулась презентація енцикліки Бенедикта XVI, яка називається «Caritas in veritate» (Любов у істині) і присвячена соціальним питанням.

При розгляді питання соціальної доктрини Католицької Церкви, на нашу думку, важливо також зупинитися на позиції Йозефа Кардинала Гьофнера – одного із найбільш відомих представників католицького соціального вчення. Кардинал був професором Християнських соціальних наук в Мюнстері з 1951 р. до 1962 р. В 1962 р. став єпископом Мюнстера, в 1969 р. був призначений архієпископом Кьольна. З 1976 р. по 1987 р. був головою Німецької єпископської конференції.

В його роботу «Християнське соціальне вчення» включено істотні положення соціальних енциклік «Sollicitudo rei socialis» («Гурбота про соціальні цінності») 1987 р. і «Centesimus annus» («Сотий рік») 1991 р. Іоанна Павла ІІ, які з'явилися вже після смерті кардинала Йозефа Гьофнера. У ній автор інформує про методичні основи, принципові положення і соціально-етичні висновки соціального вчення Церкви. «Секрет успіху» Й. Гьофнера полягає в неповторності поєднання його рис, адже він був істориком, систематиком, теологом, економістом, фундаментальним дослідником і «популяризатором», професором і єпископом.

Праця, в якій він викладає основи соціального вчення, стала результатом його багаторічної педагогічної діяльності. Й. Гьофнер впевнений, що соціаль-

на відповідальність Церкви може бути сприйнята лише на основі започаткованого єпископом Кеттлером і Папою Левом XIII соціального вчення Церкви, яке розвивається далі. Так виникає класичний підручник, який використовує на основі власного вивчення першоджерел як середньовічну традицію церковних соціальних вчень, яка вперше з'явилась у Фоми Аквінського або в пізній іспанській схоластиці, так і сучасну йому традицію церковного соціального вчення, яка почалась з енцикліки «*Regum novarum*» (1891 р.).

«Християнське соціальне вчення» Йозефа Гьофнера переконує так вивчати його основи, щоб вони могли сприяти в міру своїх можливостей прогресу вчення і правильному застосуванню його в конкретних випадках. З цього приводу можна навести одну з цитат Папи Іоанна XXIII: «Ми бажаємо, щоб воно (Християнське вчення) викладалось в католицьких школах всіх ступенів, особливо в семінаріях, як обов'язковий предмет [...] Крім того, соціальне вчення має бути включене в релігійно-просвітницьку роботу общин та світських апостольських рухів» [6, с. 218].

В одному з розділів книги, а саме «Подружжя і сім'я», Й. Гьофнер зазначав, що християнське суспільне вчення не обмежується лише виробленням філософських та богословських задач. Воно досліджує також надзвичайно різноманітні структурні ланки людського суспільства: сім'ї, професії, громадські товариства, місця праці, різні спілки, держави, тощо. В доволі заплутаному розмаїтті суспільних зв'язків та утворень можна розпізнати одвічно чинні структури буття, які виявляються, однак, лише у конкретних умовах і підлягають постійним змінам, спричинюваним обставинами, про що свідчить гостре напруження між сутнісною формою буття та історичністю.

Тож, звертаючись до такого важливого соціального та духовного явища як подружжя, ми знаходимо визначення, характерне для соціальної доктрини Католицької Церкви. Подружжя є цілістю рівноцінності чоловіка й жінки та їхнього особливого взаємозв'язку, який з цього випливає. Щоб бути міцним, подружжя має бути прийняте в тривку і впорядковану систему, яку ми називаємо інституцією подружжя.

У християнському баченні міцне подружжя в першу чергу може ґрунтуватися лише на добровільній згоді обох молодих людей. Головна ідея шлюбу полягає в тому, що він має бути «цілком позбавлений» свавілля будь-кого із

членів подружжя. В сім'ї повинно стимулюватися прагнення до народження нового життя. Подружжя повинно пробудити і розвинути нове життя.

Сама побудова сім'ї, згідно з християнським світоглядом, повинна передбачати перебування лише в одній сімейній парі і нерозлучність. Вступ до шлюбу у формі угоди, закріпленої перед Богом і всією громадськістю, є не лише вимогою суспільного правопорядку, а й виявом любові подружжя, яке через святу присягу проголошує свою вірність, неповторність і довічність. У цьому значенні угода про шлюб є «юридичним перекладом поняття любові».

Як зазначає Й. Гьофнер, в шлюбі важливим є не «індивідуальне бажання, а зближення сімей і родів». Справжня любов бере свій початок від Бога, образом якого є людина. Оскільки «Бог є Любов», людина є люблячою істотою. Більшість людей особливо глибоко й приємно пізнають цю таємницю в подружньому коханні між чоловіком і жінкою. Енергія, що живить подружжя, іде від тієї любові, на якій тримається світ.

І, як соціальний інститут, сім'я має виконувати два завдання: забезпечення матеріальних потреб і турботу про дотримання духовних, моральних та релігійних цінностей. Вона є найважливішою для людського суспільства виховною та освітньою ланкою. Метою виховання є наближення людини до досконалості. Згідно з християнським розумінням, сім'я у біологічному і моральному плані є частинкою суспільства, зі своєю особливою цінністю. Адже саме в родині людина набуває таких чеснот, без яких не може існувати суспільство, – любов до ближнього, уважність, терпимість, справедливість, солідарність, повага, вміння підкорятися і керувати.

Необхідно зрозуміти, що ще в Старому Завіті шлюб став символом любові Бога до спорідненого з ним народу. Тут відбувається не тільки перевірка, випробовування і самоусвідомлення наречених, а й їхнє взаємоосвячення. Весілля християн є Таїнством Шлюбу. Подружжя любов збагачується і зцілюється «рятівною силою Христа». Оскільки шлюб є «образом цілковитого поєднання Христа з Церквою», він «не може бути інакшим [...] ніж нерозривним і тривалим».

Зазначимо, що функції сім'ї – це обов'язки і завдання кожного її члена стосовно один до одного і суспільства в цілому. Тому вони майже повністю збігаються з тими функціями, котрі передбачаються і в річищі релігійного ро-

зуміння сім'ї. Проте мають певні відмінності, які і визначає кожна окрема релігія, що формує світогляд.

Отже, любляча єдність сердець ґрунтується в першу чергу на релігійних цінностях, які підтримують наречених і згідно з якими вони обоє живуть. Тому шлюбом між людьми з різною релігією і різним світоглядом значно більше загрожують кризи. Сумісні погляди і однорідне бачення дають надію сподіватися, що люди зможуть зміцнити сімейні підвалини і майбутні покоління не зазнають криз і непорозумінь при такому важливому кроці, як вибір супутника життя і побудова сім'ї [6, с. 310].

Саме таке розуміння та трактування понять подружжя, шлюбу та сім'ї є характерним для офіційної позиції Католицької Церкви в руслі соціальної доктрини. Подальші спроби охарактеризувати ставлення є лише уточненням, доповненням з відсутністю кардинальних змін.

Основними позиціями щодо шлюбу та сім'ї у соціальній доктрині Католицької Церкви є вільний вибір наречених, вірність, довіра та взаємна підтримка й відповідальність одне за одного. Перебування в одній сімейній парі та нерозлучність – обов'язкова умова поряд з можливим народженням дітей та їх вихованням. Сім'я – це важливий соціальний та духовний осередок, де людина народжується, виростає, виховується і стає повноцінною особистістю, здатною створити нову сім'ю.

Отже, офіційна позиція Католицької Церкви щодо питання шлюбу та сім'ї набуває поширення через соціальну доктрину, витoki якої сягають часів Папи Пія XI. Основними положеннями її є наступні:

- шлюб між одним чоловіком і однією жінкою – це задум Божий, що закладений в людській природі і підтвердженням цьому є Святе Письмо, в якому описується створення людини, її призначення;

- жіноча та чоловіча статі є такими, що доповнюють одна одну;

- інститут сім'ї є найдосконалішою людською структурою, бо створений самим Богом, на відміну від інших соціальних інститутів, що створені людиною;

- тільки в сім'ї людина здатна повністю себе зреалізувати, досягти мети божественного задуму – через служіння досягти свободи.

Список використаних джерел

1. Библия: Книги Священного Писания Ветхого и Нового Завета. – Брюссель : Жизнь с Богом, 1989. – 2535 с.
2. Иоанн Павло II. Послання Папи Іоанна Павла II / Іоанн Павло II. – Л. : Літопис, 2001. – 288 с.
3. Иоанн Павел II. Энциклики его Священства Папы Римского 1981-1991 годов о труде и человеческой жизнедеятельности, нравственности и морали / Иоанн Павел II. – К., 1993. – 493 с.
4. Майка Ю. Социальное учение Католической Церкви / Ю. Майка ; [пер. с польского А. В. Гура]. – Рим – Люблин : Изд-во Святого Креста, 1994. – 378 с.
5. Скрипнікова С.В. Еволюція соціальної доктрини католицизму. Від «Regum novarum» до сьогодні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://iifpo.pp.net.ua/publ/11-1-0-104>.
6. Хеффнер И. Христианское социальное учение / И. Хеффнер. – М. : Духовная библиотека, 2001. – 117 с.

Демьяненко А. А., Задоянчук О. А. Проблема семьи в социальной доктрине Католической Церкви

В статье отражены основные этапы развития и положения социальной доктрины католической церкви с начала ее формирования до настоящего времени. Охарактеризовано понятие семьи и ее значение в социальной доктрине католической церкви.

Ключевые слова: церковь, католицизм, социальная доктрина, брак, семья.

Demyanenko A. A., Zadoyanchuk O. A. The problem of the family in the Social Doctrine of the Catholic Church

The article highlights the main stages of development and provision of social doctrine of the Catholic Church from the beginning of its formation to the present. Characterize the concept of family and its importance in the social doctrine of the Catholic Church.

Keywords: Church, Catholicism, social doctrine, marriage, family.